

Skipulagsstofnun
Jakob Gunnarsson
Borgartún 7b
105 REYKJAVÍK

Garðabær, 22. janúar 2024
Málsnúmer: 202312-0016
LA

Efni: Umsögn um matsáætlun vegna vinnslu- og rannsóknarhola í Hverahlíð og Meitlum

Við er í tölvubréf úr Skipulagsgátt, dags. 13. desember 2023, þar sem Skipulagsstofnun óskar eftir umsögn Náttúrufræðistofnunar Íslands um matsáætlun vegna vinnslu- og rannsóknarhola í Hverahlíð og Meitlum, í sveitarfélaginu Ölfusi.

Markmið framkvæmda er tvíþætt. Annars vegar er verið að undirbúa stækkun á vinnslusvæði Hverahlíðar, Hverahlíð II, og bæta við nýjum kostum til að viðhalda vinnslugetu Helligheidarvirkjunar. Gert ráð fyrir að boraðar verði vinnsluholur norðarlega á svæðinu, næst núverandi vinnslusvæði. Hins vegar eru fyrirhugaðar rannsóknarborholur á svæðunum við Hverahlíð og í Meitlum með það að markmiði að kanna hvort vinnanlegur jarðhiti sé til staðar á þeim svæðum, en vísbendingar eru um jarðhitavirkni samkvæmt niðurstöðum fyrirbyggjandi yfirborðsrannsókna. Ákvörðun um hvort af nýtingu verður og þá með hvaða hætti fer alfarið eftir niðurstöðum úr rannsóknum á jarðhitaauðlindinni.

Náttúrufræðistofnun veitti umsögn til Skipulagsstofnunar varðandi matsskyldu rannsóknarborana í Meitlum dags. 22. mars 2023, þar sem m.a. var bent á hátt verndargildi svæðisins vegna mikils breytileika í jarðminjum og landslagi. Ákvörðun Skipulagsstofnunar liggur fyrir um tvær rannsóknarboranir í Meitlum (norður hluta) sem eru innan iðnaðarsvæðis og er sú framkvæmd ekki matsskyld.

Náttúrufræðistofnun hefur kynnt sér matsáætlunina sem er vel unnin og í henni koma fram flest þau atriði sem ber að hafa í matsáætlun. Þá er almennt stefnt að greinargóðri umfjöllun um áhrif framkvæmdarinnar á helstu umhverfisþætti.

Náttúrufræðistofnun vill koma eftirfarandi ábendingum á framfæri.

Nýtingarsvæði:

Gera þarf grein fyrir skilgreindu orkunýtingarsvæði fyrir Meitla og Hverahlíð II samkvæmt ákvörðun Rammaáætlunar og afgreiðslu á alþingi 2022.

Rannsóknarborholur:

Fram kemur á bls. 13 að skilgreind hafa verið samtals 11 borplön við Hverahlíð II og 8 borplön við Meitla ásamt athugunarsvæðum umhverfis borplönin sem verða til skoðunar í umhverfismati. Á mynd 5.2. má sjá staðsetningu og fjölda borhola en hún er ekki í samræmi við texta. Einnig kemur fram að gert sé ráð fyrir að boraðar verði a.m.k. 5 holur í Hverahlíð II, og 3-4 rannsóknarholur í Meitlum (suður) og að nánar verði gerð grein fyrir forgangsörðun

borsvæða og hámarksfjölda borhola í umhverfismatsskýrslu. Út frá verndarsjónarmiði er mikilvægt að fjöldi og staðsetning rannsóknarborhola liggja ljóst fyrir í umhverfismatsskýrslu því rannsóknarborholunum mun fylgja mikið rask á yfirborði svæðisins s.s. vegna vegslóða, borplön, lagna og pytta, og sem geta haft veruleg áhrif á verndargildi svæðisins. Þá telur Náttúrufræðistofnun að gera þurfi betur grein fyrir þéttleika skilgreindra borplana á svæðinu vestan og suðvestan við Skálafell. Sjá má á eldri rannsóknarborholum að notast hefur verið við skáborun og þannig verið mögulegt að kanna svæði neðanjarðar í rúmlega kílómetra fjarlægð frá borplani. Að minnsta kosti fimm skáboranir eru mögulegar frá sama borplani sem getur óneitanlega dregið úr raski á yfirborði innan þess svæðis sem borunin nær til. Full þörf er að gera grein fyrir þessu í umhverfismati og draga úr þéttleika rannsóknarborhola eins og þær eru settar fram í matsáætlun. Þá ætti að undanskilja syðstu borholurnar í Hverahlíð og Meitlum þar sem þær virðast vera á mörkum nýtingarsvæðisins, eru innan vatnsverndarsvæðis og staðsetning þeirra kemur til með að valda óbætanlegu tjóni á verndargildi jarðminja og landslags svæðisins.

Náttúruvá:

Í matsáætlun er ekki fjallað um eldvirkni sem náttúruvá, en í ljósi núverandi stöðu á Reykjanesskaga má ætla að sú áhætta hafi aukist. Framkvæmdasvæðið er á virku gliðnunarbelti og eldvirkni frá sögulegum tíma er þekkt í nálægð svæðisins þ.e. Eldborgir við Lambafell sem gaus árið 1000.

Vatnsverndarsvæði:

Umfangsmikið eftirlit er með grunnvatnsforða svæðisins og í umhverfismati verður gerð góð grein fyrir áhrifum framkvæmda á vatnsvernd, vatnafar, vatnstöku og grunnvatnsstrauma innan svæðisins sem er mjög jákvætt þar sem um er að ræða mikilvæga auðlind fyrir sveitarfélagið Ölfus. Gera þarf einnig grein fyrir hættum sem skapast geta við borun (s.s. vegna borpytta), ásamt aðgerðum til að koma í veg fyrir mengun grunnvatns og viðbragðsáætlunum ef slys verða.

Náttúruvernd:

Vel er gerð grein fyrir verndarstöðu svæðisins s.s. náttúru-minjaskrá, hverfisvernd og vatnsvernd. Ljóst er að stór hluti svæðisins fellur undir sérstaka vernd náttúruverndarlaga vegna gíga og hrauna frá nútíma og innan svæðisins finnast einnig hraunhellar sem gera þarf grein fyrir.

Náttúrufræðistofnun gerir ekki frekari athugasemdir á þessu stigi.

Virðingarfyllt,

Lovísa Ásbjörnsdóttir
jarðfræðingur, Náttúruverndarsvið

